

Shri Raghunatha Temple MSS. Library,
JAMMU

No. ४५४६
Title सर्व प्रायश्चित्त विधिः
Author ५
Extent ५ Age ५
Subject धर्मशास्त्रं

सर्व प्रायश्चित्तविधिः

धर्मधर

4547

11-2-5

कृतकायिकवाचिकमानसिकसांसर्गिकस्पृष्टास्पृष्टभुक्ताभुक्तापीतापीतसकलपात
 कातिपातकोपपातकलधुपातकसंकरीकरणमहाकिनीकरणायात्रीकरणजाति
 भ्रंशकरप्रकीर्णकपातकानांमध्येसंभाबितानांमहापातकव्यतिरिक्तानांपात
 कानांक्षयोनेनपर्वदुपदिष्टेनषड्दाद्यन्यतमप्रायश्चित्तेनगोनिष्क्रयद्रव्यदानादि
 प्रत्याम्नायद्वाराप्राप्त्योदीच्यांगसहितेनावीर्णेनतवैभविष्यतिनत्वंकृतार्थोभवि
 ष्यसीत्युपदिशोत्रिःप्रत्याम्नायश्चनिबन्धेद्रष्टव्याः। ततोनिवेदितंप्रायश्चित्तं ॐ
 भवदुष्टग्रहसंगीकृत्यसन्मानसर्वप्रणम्यपर्वदंविस्तृत्यास्मिंदिनेशक्तेनोप
 वासःकार्यःइतरेणहविष्याशनंततःकस्यांविदित्तित्योक्ततमाध्याह्निकःसाया
 क्रमंगगादौदेशकालौसंकीर्त्यअमुकशर्मणोममजन्मप्रभृत्यद्ययावत्क्षानाक्षानका
 माकामसकृदसकृत्कृतकायिकवाचिकमानसिकसांसर्गिकस्पृष्टास्पृष्टभुक्ताभु
 कपीतापीतसकलपातकातिपातकोपपातकलधुपातकसंकरीकरणमहा

नीकरणापात्रीकरजातिभ्रंशकरप्रकीर्णकपातकानांमध्येसंभावितानांमहापातकव्य
 तिरिक्तानांपापानांतिरासार्थंश्रीपरमेश्वरप्राप्त्यर्थंवायुइन्द्राद्यन्यतमप्रायश्चित्तंगा
 निष्कयप्रव्यदानादिप्रत्याम्नायेनप्राप्त्योदीच्यांगसहितंयथाशक्तिकरिष्येइतिसं
 कल्प्य।यानिकानिचपापानिब्रह्महत्यासमानिच।केशानांभ्रित्यतिष्ठंतितस्मात्केशा
 न्वपाम्यहमितिमंत्रेणशिरवाकक्षोपस्तुवर्जनखरोमाणिकापयित्वाप्राङ्मुखोद्वाह
 शांगुलदंतकाष्ठेनअवामार्गादि।आयुर्वृतंयशोवर्चःप्रजाःपशुवस्तुनिच।ब्रह्मप्रसां
 यमेधांवलंबनोदेहिवनस्पतेइतिमंत्रेणदंतांसंशोध्यस्नात्वाप्रायश्चित्तांगलेनभस्मस्मा
 न्करिष्येइतिसंकल्प्यभस्मादायईशानायनमइतिशिरसितत्पुरुषायनमइतिमुखे
 अघोरायनमइतिहृदिवाग्देवायनमइतिगुह्येसद्योजातायनमइतिपादयोःप्रणवे
 नसर्वोमेयद्वाअग्निरितिभस्म।जलमितिभस्म।सूत्रमितिभस्म।व्योमेतिभस्म।स
 व्इहवाइदंभस्मएवंस्नात्वासर्वप्रायश्चित्तांगतयागोमयस्नानंकरिष्ये।गंधद्वारामि
 तिअग्रमग्रंवरंतीनामोषधीनांबनेवने।तासामृषभपत्नीनांपवित्रंकायशोधनं।त

मेरोगांश्चशोकांश्चनुर्गोमयसर्वदेतिमंत्रेणवागोमयेनस्नात्वा। सर्वप्रायश्चित्तांगत्वेनमृ
 कास्मानंकरिष्येसंकल्प्यबुद्धिस्थेतिभूमिंप्राथम्यमाचोरिष्यत्वरवनितेतिरवनितास्योनापृथि
 वीतिमृदमादायआयनेततिहृर्वागृहीत्वागायत्र्याभ्युक्ष्यमृदंभूमौनिधायमृदंकुशेना
 भ्युक्ष्यदिक्षुक्षिपेत्। ज्ञातारमिं इमितिहृर्वस्वांयमायसोममितिदक्षिणतः। तत्वायामाति
 पश्चिमतः। नयंसोमइत्युत्तरतः। तत्सूर्यरोदसीइत्युपरिष्टात्। अधः। वश्यस्वेत्यधः। ततो
 गेषु। सहस्रशोर्वेतिशिरस्य। अक्षीभ्यांतेमुखे। ग्रीवाभ्यइतिग्रीवायां। आंत्रेभ्यस्तइतिहृ
 दये। नाभानाभिमितिनाभौ। त्वमिंसजोषसमितिवाक्त्रोः। सोमानंस्वरणमिति कक्ष्याः।
 यः कक्षिरिति कुक्ष्योः। बर्कीनापितेतिपृष्ठे। ऊरुभ्यांतेहृस्त्वोः। मेहनादनंकरणादिति
 जान्योः। एतावानस्येतिपादयोः। यस्यविम्बा नीतिहृत्तयोः। अंगादंगादितिपुरुषस्तक
 नसर्वांगोद्धर्तनं एतावत्यशक्तौ। अश्वक्रांतैरथक्रांतैर्विलुक्रांतैर्वसुंधरा। शिरसाधा
 रयिव्यामिरक्षस्वमांपदेपदे। उद्धृतासिवराहेणकुल्लेनशतबाहुना। मन्त्रिकेहृरमे
 पापंयन्मयादुद्धृतंलतंइत्यनेनवा। ततः सतिलहृर्वाग्मृदंशिरसिनिधायमृत्स्नानं

प्रक्षाल्यतीर्थं प्रार्थयेत् । हिरण्यशृंगं वरुणं प्रपद्ये तीर्थं मे देहियाचितः । यन्मया भुक्तं मसाधरं
 नां पापेभ्यश्च प्रतिग्रहः । यन्मे मनसा वाचा कर्मणा वा दुष्कृतं कृतं । तं न इन्द्रो वरुणोऽहं हस्य
 तिः सविता च पुनर्न तु पुनः पुनः । नमो नये शुभते नम इन्द्राय नमो वरुणाय नमो वारु
 ण्ये नमो मरुद्भ्यः । यदपां क्रूरं यदमेध्यं यदशांतं तदपगच्छतात् । असाशनादतीपाना
 यश्च उग्रात्प्रातिग्रहात् । तन्नो वरुणो राजा पाणिना ह्यवमर्शतु । सोऽहमपापो विरजो नि
 र्मुक्तो मुक्तकिल्बिषः । नाकस्य पृष्ठमारुह्य गच्छेद्ब्रह्मसलोकतां । इमं मे गङ्गेः क्रकृद्दं
 तेन्यामिरसमानमद्रिपिः काश्चसिंधुं प्रवहन्ति नद्यः । स र्यो जीर्णमिव त्वचं जहाति पा
 पं स शिरस्कोभ्युपेत्य । तीक्ष्णदंष्ट्रः महसि । सायं गरस्य न निघोषदं हस्तासुरांतक ।
 जगत्त्रिषु र्जगन्मदीनमामि त्वांसुरेश्वर । प्रपद्ये वरुणदेवमंभसां पतिमर्जितं । याचितं
 देहि मे तीर्थं सर्वपापापनुत्तये । तीर्थमाहाविष्यामि सर्वाद्यविनिषदनं । सांनिध्य
 मस्मिन्तोये सुखीयतां मदनुग्रहात् । इमं मंत्रं समुच्चार्य तीर्थे स्नानं समाचरेत् । अ

१ करणजातिभ्रंशकरप्रकार्णकपातकानां मध्ये संभावितानां पातकानां निरासार्थं मनु
 ग्रहं कृत्वा प्रायश्चित्तमुपदिशंतु भवन्तः तथा सर्वधर्मविवेकारोगोत्तारः सकलादिजाः।
 मम देहस्य संशुद्धिं कुर्वंतु द्विजसत्तमाः। मया कृतं महाघोरं तात महातत्काल्विषं। प्र
 सादः क्रियतां मह्यं शुभानुज्ञां प्रयच्छथ। पूज्यैः कृतं पवित्रो हं भवेयं द्विजसत्तमैः। इति
 प्रार्थयामास मनुः कृतं तु भवन्त इति साष्टांगं प्रणमेत्। ततस्तु तमुत्सार्य शरीरं व्यादिश
 क्तिमुत्तमादिपक्षांश्च विचार्य अस्मिन्पक्षे यं शक्त इति निश्चित्य पुस्तकं वाचनं प
 र्वकं कथयेत् पुरनुवादस्याग्रे प्रत्याम्नायांश्च कल्पयेत्। ततः प्रायश्चित्ता सर्व
 प्रायश्चित्तां गत्वेन पुस्तकं पूजां सभ्यानुवादकं पूजां च करिष्ये इति संकल्प्य गंध
 पुष्पादिभिः पूजयित्वा निबन्धं पूजात्वेन किंचिद्यथाशक्तिद्रव्यं निधाय अनुवाद
 काय च पापानुसारेण भूतिरूपां दक्षिणां दत्त्वा कृतां जलपुष्टेन अस्तिष्ठेत्। ततो नु
 वादकः अमुकशर्मणसे जन्मप्रभृत्य धयावत्तानां ज्ञानकामा कामसकृदसकृ

॥ श्रीगणेशायनमः । अथ सर्वप्रायश्चित्तं ॥ चतुरस्त्रीनेकं वा ध्यात्वा विदं पर्वत्वेनोप
वैश्यकृतस्नानः शक्नोति ससां किं न वासाः अभुंजानः । हस्ते किंचिद्द्रव्यं गृहीत्वा पर्वदं
प्रदक्षिणीकृतं हृदये हूयमानः धरण्यां साष्टांगं प्रणमेत् । ततस्तैः किंते कार्ये वदाम्
भिः किं कामं गयसे द्विज । तत्त्वतो ब्रूहि तत्सर्वं संहि गतिरात्मनः । अस्माकं चैव सर्वं
वांसस्य मेव परं बलं । यदि चेद्भक्षसे सत्यं नियतं प्राप्स्यसे शुभं । यद्यागतोस्य स
त्येन न त्वं भुक्ष्यसि कर्हि चित् । इति पृष्ठे पर्वदग्रे कर्त्ता करिष्यमाणः सर्वप्रायश्चित्तां
गत्तया गोवृषानि कुर्यात् । भूतं द्रव्यं पर्वदे दातुं महत्सु सत्ये अनेन दायापहामहा
विष्णुः प्रीयतां ततः । अमुकशर्मणो मे जन्म प्रभृत्य ध्यावत्तानां तानां कामां काम
सकृदसकृत्कृतं कायिकवाचिकमानसिकसांसर्गिकस्पृष्टास्पृष्टभुक्ताभुक्तदीप्तापी
तसकलपातकानि पातकोपपातकलघुपातकसंकरीकरणमलिनीकरणापात्री

न्यथातत्कलस्यार्धं तीर्थे शोहरति ध्रुवं पशरारे जर्जरी भूते व्याधिं प्रस्नेकले वरे । औषधं जाह्न
वीतोयं वेद्यो नारायणो हरिः ६ पु कुराद्यानि तीर्थानि गंगाद्याः सरितस्तथा । आगच्छंतु
यवित्राणि स्नानकाले सदा मम ॥ ७ ॥ नंदिनी नलिनी सीता मातृती च महापगा । विष्णुपादा
भुजसंभरता गंगा त्रिपथगामिनी । भागारथी भोगवती जाह्नवा त्रिजटेश्वरी । द्वादशै नानि ना
मानि यत्र यत्र जलशये । स्नानोद्यतः पठेद्यस्तु तत्र तत्र वसाम्यहं ८ गंगा गंगेति यो
श्रयाद्यो जनानां शतैरपि । मुच्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलोकं सगच्छति १० ततः सुमित्रान
आप ओषधयः संतु । दुर्मित्रास्तमै संतु योस्मां द्वेष्टियं च वयं द्विषः । माहं प्रजां परासि
चंयानः सयावरीरुण । समुद्रे वो निनयानि स्वं पाथो अपीथ । समुद्रज्येष्ठेति च तस्य
भिः । तस्मै रत्नमं दीति स्तुतेन पावमानीभिः । आपो हिष्ठेति त्वेन मार्जनं कृत्वा इमं मे गं
ग इत्सुदकमालो ज्य ऋतं चेति त्वं जपन् दामर्षणं कृत्वा प्रवाहाभिमुखं त्रिर्मज्जेत् । इ
ति मृत्तिका स्नानं । ततः आपो हिष्ठेति त्वेन भुक्षोदकेन स्नात्वा । सर्वप्रायश्चित्तं गतया
पंचगव्यस्नानं करिष्ये । इति संकल्प्य गायत्र्या गोमूत्रेण गंधद्वारामिति गोमयेन आप्या

प्रा. यस्वेति क्षीरेण दधि कृत्वा इति दध्ना घृतं विमिश्र इति घृतेन देवस्य त्वेति कुशोदकेन देवस्य त्वेति
 मंत्रे अभिषिञ्चामीति वाक्यशेषः स्त्रीभ्यो दाणाममंत्रं कस्मान्नं एव दशविधस्नानानि
 विधाय स्नानांगतर्पणं कृत्वा धोते वाससी परिधाय द्विराचम्य अंगीकृतसर्वप्रायश्चित्ति
 तांगत्वेन विष्णुभ्रातृ करिष्ये इति संकल्प्य शालिग्रामशिलायां विष्णुश्चेतवदनादिभिः सं
 पूज्य आभ्यर्च्य तुष्टयनिष्कृत्य इव्यमामं वा यथानामगोत्रेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो दातुमर्हमुत्स
 तेन पापापहामहाविष्णुः प्रीयतां ततः प्रायश्चित्तांगत्वेन आद्यगोदानं गोनिष्कृत्य वांश
 स्नानाय दातुमर्हमुत्सर्ज्य गनामंगेषु तिष्ठति धुवनानि चतुर्दश। यस्मात्तस्माद्विबं मे स्यादि
 ह लोके परत्र चेति पठन्त्या ततः सर्वप्रायश्चित्तांगत्वेन पापापहामहाविष्णुप्रीत्यर्थं व्याह
 तिभिराज्यहोमं करिष्ये इति संकल्प्य रुंडिलादिकृत्वा विदनाभानि प्रतिष्ठाप्य ध्यात्वा
 परिसमरुतादिकृत्वाग्नेरुदकं दध्नेषु स्तुवमाज्यपात्रं सामिधं चासाद्य प्रोक्ष्योत्तानी
 रुसाज्यपात्रे पवित्रे निधाय आज्यं प्राक्षिप्यावज्वल्योत्पूय अग्नौ पवित्रे प्राक्षिप्याज्यपात्रं
 पुरतः संस्थाप्य स्तुवं संमज्ज्या विधानि न इत्यभ्यर्च्य समिधमाधाय व्यसत समस्त व्याह

निमिरष्टोत्तरशतमष्टाविंशतिं वाज्या ऊतीर्हृत्वा स त्का चततः ब्रह्म कूर्च होमं करिष्य इति सं
 कल्प्य सुवर्णताम्रयलाशा न्यतमपात्रे ता म्रायाः गोमूत्रं त्रिपलं गायत्र्या प्रणवेन वादा
 य अंगुष्ठार्धं परिमितं गोमयं चेतयाः गंधद्वारामिषादाय कविलायाः सप्तपलं पय
 आप्याय स्वेषादाय नीलायाः सप्तपलं दधि दधिका ऋग्यसादाय कृष्णाया दधनमेकं पलं
 दधतं मिमिक्ष इत्यादाय सप्तपलं कुशोदक आपो हिष्ठे त्यादाय प्रणवेन यज्ञकाष्ठेन निमं
 ध्य प्रणवेनामिमं न्यसप्तत्रै हरितैः कुशैः पलाशदलैर्वा जुहुयादेभिर्मंत्रैः ॥ ॐ इरावती
 धेनुमती हि० मयस्वैः स्वाहा । पृथिव्या इदं नमम । इदं विष्णुवि० विष्णवे इदं० मानसोक्ते रुद्रा
 येदं० ब्रह्मजज्ञानं ब्रह्मण इदं० अग्नये स्वाहा । अग्नये इदं० सोमाय स्वाहा । सोमायेदं० गायत्र्या
 सूर्याय स्वाहा प्रणवेन प्रजापतये ॐ भूर्भुवः स्वः स्वाहा प्रजापतये इदं० अग्नये स्विष्टकृते
 स्वाहा सर्वत्रत्य त्का व्रतग्रहणं करिष्य इति द्विजा न्यष्ट्या तैरनुज्ञातः प्रणवेन सर्वं पिबेत्
 एतद्ग्रामाद्बहिर्नद्यादेस्तीरेन क्षत्रदर्शने कार्यं अशक्तौ गोमूत्रादिस्वल्पं ग्राह्यं सर्वं
 स्य पेयत्वात् । अस्मिन्दिने उपवासः शक्नोत्येतरस्य हविष्याशनं इति पंचगव्यं प्राश्य ग

स. प्रा. हे आगसविष्णुस्मरन्मौनानिशामतिवाह्यदेशकालौ निर्दिश्य पापापहमहाविष्णुप्राप्त्यर्थं प्र
क्रांतषड्विंशत्यन्यतमप्रायाश्चित्तस्य अशीत्युत्तरशतादिगो निष्क्रयाभूतं द्रव्यं नानाना
मगोत्रेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो दातुमहमुत्सृज्ये अनेन पापापहमहाविष्णुः प्रायतां ॐ तत्स
त् तत् उत्तरांगानि कुर्यात् । सर्वप्रायाश्चित्तांगत्वेन व्याहृतिभिराज्यहोमं करिष्ये इति संक
ल्प्य विलापितमाज्यं स्तुवेण्यलाशपुर्णेन वाव्यसूतसमस्तव्याहृतिभिः अष्टोत्तरशतमष्टा
विंशतिं वा ज्याऊती कृत्वा सर्वप्रायाश्चित्तांगं विष्णुश्राद्धं करिष्ये संकल्प्य विष्णुसंस्तुय
विष्णुश्राद्धांगत्वेन आमचतुष्टयंतानि क्रयद्रव्यं वा दातुमहमुत्सृज्ये दत्त्वा देशका
लौ संकीर्त्य सर्वप्रायाश्चित्तांगत्वेन ब्राह्मणाय अंत्यगोदानंतानि क्रयं वा दातुमहमु
त्सृज्ये अनेन पापापहमहाविष्णुः प्रायतां विष्णुवे कर्मोपणं कृत्वा ब्राह्मणभोजनं
कुर्यात् ॥ इति प्रायाश्चित्तविधिः ॥